

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Novam ephemeriden, cui titulus „Fejérmegyei Napló“ a vobis institudam ad cat olicarum partium proposita promovenda, id equidem probamus libenter (Az általalok katolikusok törekvéseinek előmozdítására „Fejérmegyei Napló“ cím alatt létesített új lapot mi örömmel helyeseljük XIII. Leó pápa Zichy Nándor grófhhoz, 1895. március 6-án.)

Előfizetési árak:
1 évre 12 kor., 1/2 évre 6 kor., 1/4 évre 3 kor.
Egyes szám ára 10 fill.

Főszerkesztő:
BILKEI FERENC.

Megjelenik: kétszer hetente, szombat este.
Szerkesztőség és kiadó-hivatal: Szent-István-tér 1.
Egyes számok kaphatók: a dohánytözsdekben.

A tulipán.

Prohászka Ottokár dr. megyéspüspök beszéde.

Ez idén a magyar közéletnek nehézkes, szomorú évét éltük. Felhős, borongós tél után nem akart kitavasodni. De aztán, mintha belső fájdalom melegétől a föld levetette volna jégkérget, egy formás, kedves, bájos virág nyílt ki a hazai földből és belenőtt szívünkbe: ez a tulipán. Nyílt ez a virág sokszor, sok évszázad óta a falusi házak virággyárában, rengett a debreceni juhász cifraszűrén, diszlett a menyasszonynak tulipános ládáján, kuporgott a szegedi kulacson, de *néma* volt, vagy ha beszélt, nem értették szavát. De ez év tavaszán megszólalt. Megszólalt úgy, hogy megértettük. Benne volt szavában az anya, a jegyes, a gyermek akcentusa, szent panasza; mondott egy szót, egyetlen egyet, melyet mindnyájan megértettünk, és ez a szó: *magyarság*.

A tulipán nem a koalíció divatja, nem kortestoll, a tulipán nem szezonvirág, mely a nemzeti kormányunk hozsannát illatozik, hanem egy nagy fenséges gondolatnak szimboluma, egy mélységes, hatalmas mozgalomnak utmutatója: ez a gondolat, ez a mozgalom a *magyarság*.

Gondolat még csak, nem *valóság*! Mozgalom még csak, mely nincs a célnél. De a gondolat azzal álmodik, a mozgalom oda törekszik, hogy a *magyarság* öntudatára ébressze a magyar népet, iparkodik arra, hogy *tulipánkoszorúval koszorúzza a koronát is*, hogy a magyar királyi nemzete nagyságában lássa s vele azonosítsa saját hatalmát és boldogságát; a négy folyó partját tulipánnal akarja beszegíteni, hogy e nemzetiségekkel rakott országban egy közös, hatalmas nemzeti szellem lengjen; tulipánt lenget a magyar közoktatás ügye felett, hogy az iskola polgárt, nemzeti polgárt neveljen; tulipánt tesz a kirkatok üvegei mögé, hogy megakassza a járó-kelőnek lábát, ha másfelé járna, hogy tulipánt taposson, ha van hozzá lelke; tulipánt a kohók vaspántjára, tulipánt a gyárak s gépek fölé, hogy a közéletet, a munkát, az ipart, a nemzeti erőnek ezen forrásait a magyarság számára meghódítsa. A tulipán tehát az öntudatra ébredt magyarságnak virága; a tulipán a nemzeti megemberelésnek szimboluma.

Nemzeti munka.

Volt megemberelés a magyar történelmi folyamán elég. Megemberelte magát a magyarság, ha szabad úgy mondanom, geográfiai magyarságában a középkoron végig és védte a magyar korona országainak egységét. Megemberelte magát

a magyar nép később nyelvének, önállóságának, függetlenségének öntudatában. De ha a tulipán mégis újságot mond, felfedezést, új gondolatot hirdet, akkor ezt a megemberelést nem láthatom másban, mint nyelven, politikán túl fekvő, mélyebben járó, hatalmasabb érdeknek felismerésében: ez az érdek a *magyar nemzeti munka*.

Volt Magyarországon felkelés sokszor, nagy, diadalmos eszmék zászlója alatt. Felkelt a magyar nép a szentsírnak visszahódításáért is, felkelt a nagy Rákóczy zászlaja alatt *pro libertate*, de ha a tulipán valami új gondolatot mond, akkor ez egy magasabb, fenségerőbb kultúra szabadságharcát jelenti, felkeltést a nemzetnek a nemzeti iparban és munkában.

Engedjék meg nekem, hogy én ezen a zászlón, a magyar szabadságnak zászlaján — s ha a tulipánba belenézek, a virág kelyhenek fenekén szintén — föltöltsék. Tudják, mi ez a fölt? Az, hogy a magyar társadalomnak tízezer ott fenn és a magyar népnél milliói ott lenni kicsinytelék a nemzeti élet idejét, nem ismerték fel a nemzeti élet hatalmának titkát: kicsinyítették a nemzeti munkát.

Ha a felszabadulásnak zászlaja alatt a modern kultúra fókán ki akarunk indulni győzelmes, diadalmos harcokra, nekünk ezt a föltöltséket kell töltenünk, a tulipán kelyhéből ki kell áztatnunk. Mindnyájunknak kicsinynek, nagynak, bele kell állnunk az új felszabadító munkába, a nemzeti ipart, munkát, közgazdaságot ki kell szabadítanunk százados láncából.

Regi és új harcok.

Remélhetjük-e mi azt, hogy a magyar népben lesz annyi belátás és öntudat, a magyar tulipános közönségben lesz annyi lemondás és áldozatkészség, hogy e harcot győzelmes megvívja? Gondolom, hogy lesz, ha iparkodunk felmenni a magyar nép öntudatára a világtörténelmi magaslatra, a honnan a tulipánmozgalmat helyesen tudja megítélni.

A világban a harc a haladásnak és fejlődésnek árnyéka. Csak az alak változik. Régen harctereken dült el a népek sorsa, melyeket lovak patája s vasas léptek turtak fel, most új harctereken, hol nem puskaporral, hanem gőzzel és villannyal küzdenek, nem vörösispikások, hanem kékbluzos százazerek és ezeken a harctereken ép úgy veszhetnek a népek és elvethetnek a nemzetek halavány halálban. Nézzünk keresztül az alak káprázlatán s mindjárt a situáció, a helyzet magaslátán állunk. Régen Nebukadnezar százazereket vitt Jeruzsálemből, Iudeából, Szíriából Babilonba és Szulejmán százazereket fűzött rabszija: Jeruzsálem pusztá lett és Magyarország pusztá lett. De ne felejtsek el, hogy 1904-ben kétszáz ezer magyar ember hurcolódott a közgazdasági szükségletnek bilincseiben, a kenyér inségnek rabszóján messze a hazából az Óceánon túlra egy új világba. Sirtak az Eufrát fűzeseiben a zsidók; azt mondták: nem énekelünk, lantjainkat felakasztjuk a fűzes fáira; sirtak a mi foglyaink is nem csak kenyértől megfosztva, de bizalmukban megrendülve a magyarság életképessége iránt. Kitiör belőlük a fájdalom és azt mondták: hát ez a mi anyánk, mely a koldusbotot nyomja a kezünkbe? Hej, más az Unió

hatalma! Nyelvét nem értem, de népeket éltető keblének pihéget érzem. Hát ez az ősi, hős nemzet, mely új évezredes életre készül és táplálni minket nem képes? Hej, más az angol-szász faj, melynek világhatalmát nem a zsurnalisztikának költői, hanem a munka és kereskedelem hatalma adja meg.

Hogy az előbbi képet folytassam, régen sarcot vasaltak ki, kemény sarcot a legyőzött népektől, melyen vér, arany és vereték volt. Nos hát, a népek, melyek képtelenek saját nemzeti erejüket és munkájukat diadalra juttatni, sarcot fizetnek, kegyetlen sarcot, többet, mint valamikor Magyarország a törököknek, többet mint valamikor Ázsiában a népek az ő szatrapáknak. Mert olvasom, hogy 1904-ben Ausztriából Magyarországra cukrot 11, dohányt 16, gabonát 63, főzeléket és gyümölcsöt 30, vágómarhát és ígás állatot 88, husneműt, zsiradékot 36, szeszt 28, tüzelőt 50, bőrűrt 67, vászont, kötél-, zsinórűrt 41, ételneműt 26, gyertya-, szappanűrt 5, összesen csak Ausztriából 418 millió értékű árut hoztak Magyarországra. Hogyan fizetnek a modern népek? Valamint régen vasköz tartotta a lenyűgözött népeket s nem engedte, hogy felálljanak és kiegyenesítsék magukat a szabadság vágyában és erejében, úgy tartja a modern küzdelemben szintén vashatalom vaskézrel a gazdaságilag alantasabb népeket. *Fremdes Kapital und deutscher Geist regiert in Ungarn*, idegen tőke és német szellem uralkodik Magyarországon, olvasom egy német újságban.

Ugy-e le akarjuk rázni az igát? Nem akarunk fizetni sarcot, nem akarjuk, hogy milliószámra keltek, vért veszítsünk emberben... nos, akkor teremtünk a magyar munkának teret, emeljük fel a magyar ipart és pártoljuk azt *utolsó krajcárig*! Ne bizakodjunk semmiben, ne támaszkodjunk semmire, hogy rónánk vannak, melyeken kalász ring: volt Szicíliának is rónája és most egy borzalm, szegény, kizsárolt róna! Ne bizakodjunk erős hegyeinkben; voltak hegyei Graeciának, Krétának és a Karsztnak és most egy sziklás, vigasztalan világ! Ne bizakodjunk s ne támaszkodjunk idegenek kegyelmére; aki erre támaszkodik az ott áll, ahol a part szakad: előbb-utóbb borzasztó tapasztalatra ébred, saját szegénységének tapasztalatára. Egy, csak egy segíthet: segits magadon, az Isten is megsegít, dolgozzál, állj saját lábodra s bizonyára kivivod szabadságodat!

Mi tehát a nagy nemzeti feladat? A nagy nemzeti feladat a magyar munkának, a magyar polgári társadalomnak megteremtése. Magyarországnak tulajdonképpen nincs polgári társadalmi. Van feudális viszonyok közt élő, nagy birtokok közé ékelt falusi nép s lateiner pályán mozgó közönség, de a munka társadalmi, mint Angliában s Amerikában és most újabbán a diadalmos Németországban, nálunk még nem született meg. Nekünk városaink ugyszólván nincsenek. A város egy import volt, mely nagy kulturfokot jelentett, de Magyarországon meg nem honosodott. Itt is énekeltek, máshol is: *Telen, nyáron pusztán az én lakásom*, de a város a maga góth tornyaival, rovátkos tűzfalával, a maga középkori tornácaival bele nem állott, bele nem helyezkedett a magyar

Mai lapunk 4 oldal.

00000547

közéletbe. Ennek következtében Magyarországon nemzeti ipar tulajdonképpen nem volt, sem polgárság, mely a várost lakta. A magyar nemzet a nemesség és parasztság jegyében oszlott meg. Ez pedig egy modern kultúrára és életre képtelen alakulás. És mert ez az alakulás képtelen, aki ahhoz ragaszkodik a régi dzsentri meghaladt hagyományaival, rossz szolgálatot tesz a közéletnek. Az új kornak szelleme nem két malomkerékkel, de négy kerékkel örölte meg a régi rendi Magyarországot; a magyar nemesi középosztályt szilváfás kuriáival és kiváltságaival együtt megörölte az időnek nagy malomkeréke! Ha a magyar nép élni akar, neki okvetlenül új kultúrára — a nemzeti munkának mindenekfelett való becsülésére kell emelkednie.

Nem segített rajtuk negyvennyolc, nem segit egy szolgánépen a szabaság tétele. Papiros-törvények nem képesek nemzeteket nevelni; nemzeteket nevel a munka.

Feladatunk.

És tehát ki teremtesse meg a magyar munkatársadalmat? Teremtjük meg mi, mert mi vagyunk erre hivatottak és mi kizárólag! Lássuk meg minden ember a guruló krajcárban a szivárgó vércseppeket és állítsa meg! Magyarországnak nem szabad elvéreznie: a mi munkadíj megy kifelé, az tényleg a magyar nemzetnek vérvésztesége. Ezeket a sebeket le kell fogni, be kell kötni, mert a mi életünk szivárgó el rajtuk. Nekünk a munka megbecsülésére kell nevelnünk a társadalmat! A munkáért és a munkásért kell lelkesülnünk! Szociális érzésünk az ipar meg becsülésében értékesítve, e nemes polgári szolgálatot kell a nemzet életének felajánlanunk.

Az állam csak segíthet. Ismétlem, csak segíthet, mert mást nem tehet. Életet teremteni törvényekkel felülről, csak Istennek lehetséges, másnak nem. A pénzgazdaságot nem paragrafusok teremthették meg, a renesszánszot nem császári rendelettel, a reformációt nem egy zsinat engedélyével hozták a világra, a nemzetek szabadságát nem dekretálikálkál, az nő saját erejében: éppen úgy a gazdasági életet nem a politika teremti, ellenkezőleg politikát gazdasági élet csinál. Nagyon jól tudom én, hogy itt egy circulus vitosusra mutatnak s azt mondják: vámsorompók nélkül nem boldogulunk; de egy értelmes és józan iparpártolónak — Szerényinek — gondolatát ismétlem, mikor mondom: faragja mindenki a vámsorompó léceit saját munkájával, vagy mint derék főispánunk ma délelőtt a kiállítás megnyitására mondotta: állítsa fel mindenki a vámsorompót saját háza küszöbén; esniáljon a társadalom önálló vámpolitikát, majd akkor a parlamentben is ráfanyalodik e nemzetmentő, külön vámpolitikára. Mit használ a kormány áldozatkészsége, mit a szubvencionált gyártelepek, ha a társadalom hideg e nagy nemzeti érdekek szemben? Mit használ a zsolnai, mit a gácsi posztógyár, ha nem tölt el minket is az az érzés, amit a nagyváradi főispán fejezett ki a minap egy szabó boltjában, aki neki külföldi szövetet ajánlott.

Köszönöm, inkább legyen az én ruhám kevésbé sikkos, de a nemzeti munkát akarom pártolni!

Mit használ nekünk a honi perka — vagy nem tudom miféle honi gyár, ha az ember Kosmanosba megy divatelméért? Mit a rózsahegyű és késmárki vásongyár, ha Rumburg felé kacsingatunk? Mit a nagykorosi uborka, ha Znaimból hozatunk, mit az andrási vaj, ha tescheni vajut kívánunk? Füstölnek sonkát Kassán és Nagyszombathban és télen minden istenildotta nap 500 prágai sódir fogy el Budapesten! Mi marad akkor a magyar iparnak, a magyar munkásnak? Marad a szegedi kulaacs, marad a kalotai varrottas, a debreceni bicika, a gyetvai vadkörte, marad a lehotai ostornyel, de ezekkel magyar munkát és magyar ipart felvirágoztatni nem lehet.

Mikor ezeket említem, okvetlenül egy megjegyzést kell tennem és ez a következő: Nem elég a nagy szükségleteket kielégítő gyáripárt pártolni, hanem a házi és középipart kell különösen felkarolni, mert a nemzeti érdek nálunk kétszeresen e nagy ügyre mutat. Mi ugyanis elmaradottságunk mostani fokán idegen tőkék s külföldi szakképzettség behatása nélkül nem boldogulunk. Hanem azt a közönséges kézi és háziipart, mely itthon annyi kezet foglalkoztat, pár-

toljuk s így annyi magyar polgárnak, kisembernek érdekét felkaroljuk. Nekünk itthon kell vennünk, amit lehet! Nem szabad módlingi cipőt venni, de a selmecbányai gyárból sem: vannak kézműveseink s nemzeti feladat ezeknek segítségére sietni. Teljünk el tisztelettel a magyar ipar iránt. A tanárok ne fenyegetsek tanulóinkat azzal, hogy ha nem tanulsz, inasnak mégy; ellenkezőleg, az iparosságnak sokkal magasabb kultúrfokon álló nemzedéket kell meghódítani, mert csak intelligenciával párosult kéz képes az uralomra.

Különös dolog, amit az ember Amerikában lát. Azt mondták nekem az ott tanító német tanárok: alig vagyunk képesek valakit itt tartani, hogy hat osztályt járjon, érettségig tenni pedig, nem amerikai gondolat; ha valaki négy-öt osztályt járt, mindjárt gyárba fut, ha akármilyen zseni legyen is, mert nagyon jól tudja, hogy nem akadémikus képzettség, hanem a munkáé most a diadal.

Magyarországnak, mely még sok tekintetben a dzsentri fogalmak nyúgja alatt áll, arra van szüksége, hogy a munkát tisztelni, szeretni, gyakorolni tudja. Ez az a világtörténelmi magaslát, melyre ha felemelkedünk, meg vagyok győződve, hogy a tulipán-mozgalom a maga nagy kihatásában tudjuk felfogni.

Kereskedők hivatala.

No de most már méltán azzal a kéreccsel fordulok kegyetekhez: álljunk bele szívvel-lellekkel ebbe a nagy nemzeti munkába! Elsősorban kérem a kereskedőket. Én úgy látom a világot, hogy a történelem folyamán más és más rendnek, más és más osztálynak van történelmi szerepe: Van a lovagnak, van a parasztnak, van a tanítónak, van a profétának és most bátran merem mondani: van a kereskedőnek! Szolgálja tehát a kereskedő ezt a nagy nemzeti ügyet! Szolgálja hűséggel, hogy szavát hihessük, mikor magyar portékát kínál; szolgálja kitartással, nem törődve sok kényes ember gyórtintorgatásával.

Gyolcsosok vitték szét a középkorban az albii szegények nagyszertű, de tulhajtott gondolatait. Gyolcsosok szekerén tanulva meg Assisi szent Ferenc az evgélium büháját a világi és lelki szegénységről. Én azt szeretném, hogy kereskedők, gyolcsosok vinnék szerte a nemzeti eszmét és mint régen az auri sacra fames — a pénzvagy kergette őket, kergetse most a sacra patriae fames — a szent patriotizmus, a hazának forró szeretete. Legyenek uttörői, hidverői, reklámbodasai ennek a nagy érdeknek s ha eddig voltaképpen csak üzleti érdeket láttak a dologban, álljanak be az eszme szolgálatába s akkor nyert ügyünk van.

A magyar nők.

De másodsor kérem azokat, kik ennek a tulipánmozgalomnak szent papnői voltak, kérem a magyar hölgyeket, hogy valamint ők tüzték az eltikkadt és reményében elsovadt nemzet gomblyukába a márciusi tulipánt, öntözzék ezt a szép virágot. Jelentse a tulipán a magyar hölgy kezében a magyar munka pártolásának zászlaját. Ez is egy harc pro aris et focis, itt is oltárkert és tüzhelyekért folyik a küzdelem: egy nemzet élete van oly szent, mint egy oltár. Itt a kegyetek fairól van szó, mélyen tisztelt anyák! Azt a forintot, krajcárt, mit a magyar munka pártolására szentelnek, voltaképpen fiaik jövőjének biztosítására áldozzák.

A Gyözelem felé.

Legyen tehát a tulipán a magyarságnak virága, hogy az ezerfelé húzó ezeréves magyarságot egyesítse a haza szeretetében, még pedig a praktikus szeretetben, mely

a nemzeti munkát akarja előmozdítani! Szabadok akkor leszünk, ha gazdagok leszünk — erkölcsi alapon! És a tulipánmozgalom az iparpártolásban erre az utra mutat: a nagy nemzetek szabadságának útjára. A tulipánmozgalom győzelmesen fogja megvívni e harcot, ha lélek lesz bennünk, mely azt megérti. Érintésére szétfoszlott már egyszer a magyar haza egészről az erőszakos hatalom felhője s lehullott a bilincs: higgyék el, le fog hullani a magyar elmaradottságnak, szegénységnek bilincse is s így felébredünk az igazi nemzeti szabadságon tudatára — a tulipán jegyében!

A néppárt programja lépésről-lépésre megvalósul. Tizenkét év óta hirdeti a néppárt programja a magyar kisbirtok védelmét. Most olvassuk, hogy a függetlenségi pártnak az Eighy-klub tagjaival való értekezletén Kossuth Ferenc azt mondotta, hogy a kormány kívánja az amerikai homestead intézményt. A nagy történelmi családok óriási vagyonát védi a hitbizomány; a kisbirtokos biztos megélhetéséről eddig semmiféle állami intézkedés nem gondoskodik. Pedig a kisbirtokosok teszik a nemzet zömét. A koalíció kormányja szeretne rajta segíteni. S bizony-bizony mondhatjuk, hogy már közel a tizenkettedik óra. A kisbirtokot óriási adósság terheli s a magyar kisbirtokos a legvégső elszegényedésnek van prédálul vetve. Legalább arról gondoskodjék az állam, hogy utolsó darab földjét, ami okvetlenül szükséges a megélhetésnek, semmiféle végrehajtás ki ne rántassa a lába alól. Arról is kellene álmilag gondoskodni, hogy a kisbirtokot ne lehessen a véletlektől elapítani. Poroszországban már tettek e téren lépéseket, sőt a szomszédos Ausztriában is; csak minálunk nem történt eddig semmi. De már virrad itt is a nép igazi pártjának elvei meghódítják a többi pártokat is.

Az iparkiallítás.

Székesfehérvár, okt. 2.

Az ige tetet öltött. Az öskeresztény koronázóváros falai között tetszetős kiállítás mutat rá a magyar gazdasági szervezkedés két jelentékeny ágának, a magyar iparnak, a magyar kereskedelemnek pártolásra érdemes becsületes törekvéseire. A Fejérmegyei és Székesfehérvári Iparkiallítás nem lép föl nagy igényekkel. A méretek imponáló erejére, tömeghatásra éppen berendezésének intencióihoz képest nem számít. De amit nyújt, azt aztán magyaros szívességgel s kedvesen adja elénk. Színeiben egyszerű, impresszióban meleg, valamennyire családias, mindenekelőtt pedig a jövőt illetőleg biztató a kép, amelyet oly nemes idealizmus mellett annyi tiszteletreméltó gyakorlati iparkodással alkottak meg a kiállítás szervezői.

A magyar közéletnek azok a kiváló jelei, akik fölemelték szavukat a kiállítás megnyitása napján, hogy messze hangozzék, hogy tekintélyt, súlyt adjon a derék alkotásnak s irányában legalább érdeklődést és rokonszenvet ébresszen országszerte: Prohászka Ottokár a mi nagy püspökünk, aki hatalmas szellemének diadalmos erejével a hazánkban oly mostoha sorsu fizikai munkát elhanyagolt, sokszor szinte megvetett helyzetéből etikai régiókba emeli és Zichy Jenő gróf, aki annyi nemes ambícióval, oly nagyérdemű áldozatkészséggel fáradozott élte javarésztében a tisztas ipar és a tisztességes kereskedelem fölvirágoztatására — hatalmas munkakört jelöltek meg azon az uton, amelynek az iparkiallítás csak első állomása, irányjelző táblája. Nagy földadatokat szabtott a hazafias ipar és kereskedelem lelkiismeretes munkásai elé a kiállítás élén Széchenyi Viktor gróf, a testvértörvényhatóságok

főispánja is, ötletes, szerencsés formában utalva a szerény kezdeményezés majdan várható gyümölcsseire.

Prohászka püspök szárnyaló gondolatai, *Zichy* gróf intelmei — átszöve egy élet gazdag tapasztalataival, *Széchenyi* gróf temperamentumos, tartalmas programja, amelynek megvalósítását első sorban Fejérvármegye és Székesfehérvár város ipari és kereskedelmi termelőitől és fogyasztóitól várja, mindenesetre meg fogják adni az egyébként szemléltető jellegű iparkiallításnak a lendületet, hogy összetartásra, kitartásra, vállvetett munkára, nagy célok elérésére indítsa a városokat, a megyéket, a messze periferiáknak iparosait, kereskedőit.

Faxit Deus!

A megnyitás.

A kiállítás megnyitásának hangulatos, verőfényes idő kedvezett vasárnap délelőtt. A pénzügyi palota előtt ember-ember hátán tolongott s a kapuban őrtálló tartsályos megyehajduknak ugyancsak sok dolguk akadt a rend fentartása körül. Persze mindenki be szeretett volna jutni. Dehát kevesen voltak a választottak. Azaz, hogy dehogyan is voltak kevesen. Igaz ugyan, hogy a kiállítás tisztikarán, a sajtó képviselőin, meg a kiállítóknak kívül nem igen bocsátottak be mást, mégis sűrű emberhullám gyűrűzött az új ház keskeny előcsarnokában a védnökökre várva. Maga *Széchenyi* Viktor gróf főispán, *Bathányi* Lajos gróf, *Rónai* Horváth Jenő tábornok, *Sziűs* Jenő alispán, *Havranek* József királyi tanácsos, polgármester és más notabilitások társaságában, közvetlenül a pénzügyi palota kapujában beszélgetett el néhány percig kedélyesen, a kiállított a sukorói malomkövek mellett. Míg *Prohászka* Ottokár dr. megyéspüspök és *Zichy* Jenő gróf, a kiállítás védnökei a programhoz képest 10 órák pontosan megérkeztek.

Széchenyi Viktor gróf főispán felkísérte a védnököket a délszaki növényekkel izlésesen díszített előcsarnokba, ahol hosszabb beszédet mondott. Külsőjében előkelő, gondolkodásában praktikus, erkölcsi értékében becses volt ez a beszéd, amelyet szó szerint itt adunk.

Széchenyi gróf főispán beszéde.

Egy hatalmas hazai ipar megteremtése egyike azon problémáknak, melyek államférfiainkat ez időszerint leginkább foglalkoztatják. Ezen cél elérésére dolgozik a tulipánmozgalom is, melynek elve, hogy az önálló vámtérséget sorompói kiki a saját háza küszöbén állítsa fel. A mi annyit tesz, hogy házunkba mást, mint magyar ipar termékét be ne bocsássunk.

Ily országos társadalmi mozgalmat már Kossuth Lajos is létesített 1848-ban „*Honi iparvédegyet*” címén, melynek hatása alatt több mint száz ipartelep létesült az országban. A négy évre rá bekövetkezett politikai események azonban teljesen beszűntették az egyet működését.

Mostanság a tulipánmozgalom az, mely példátlan lelkesedéssel és óriási hazafias felbuzdulással indulván meg azonos célokat szolgál.

Nevezetes jelenség, hogy Magyarországon az iparpártoló mozgalmakat nem a békés fejlődés, de azt az elnyomtatás korszakai szülik.

A honi iparvédegyet eszméje a történeben született Kossuth Lajos agyában. A tulipánmozgalom a nemzeti eszme legutóbbi lábbaltaposásának hatása alatt látott napvilágot.

Remélni szeretném, hogy a magyarnak mindig, és mondjuk meg őszintén, méltán szeméremre vetett szalmaláng, nem fog egy egyszerű fellobbanás után kialudni, de szívósan fog tovább izzani mint a szén tartós tüze és nem fog az el-

nyomtatás megszűnésével a feledés homályába süllyedni.

Ezen mozgalomban a közönség maga csak másodrendű tényező, az első és legfontosabb a kereskedő. A közönség, ha tehetné, idáig is magyar portékát vásárolt, ha azt a külföldiével egyenlő minőségben és árban kaphatta. De a kereskedő világ volt az, mely bizonyos közönyt tanúsított a magyar gyártmányok iránt, azokat eléggé be nem szerezte, sőt gyakran a közönségnek magyar áru cégére alatt külföldi árut árusított. Apellálók tehát hazafias, derék kereskedőink nemzeti érzelmeire, hogy nagyban történő beszerzéseiknél lehetőleg a magyar gyárakat és iparosokat keressék fel.

A házivámsorompó felállításának azonban szintén van határa. A közönségtől a magyar áru követelését és vásárlását méltán elvárhatjuk ugyan, de azt már senkitől sem követelhetjük, hogy drágább és silányabb árut vásároljon, csak azért, mert magyar. Sajnos, bő tapasztalat beszél belőlem, midőn azon szomorú igazságot kell kijelentem, ma még ott vagyunk, hogy a magyar ipar támogatása a vevő közönség részéről még nagyon, de nagyon sok esetben önmegtagadással, boszúsággal és anyagi áldozattal jár.

És itt az iparosokhoz kell fordulnom. Bár a magyar elme egyike a legfogékonyabbnak, a magyar iparos ügyessége pedig bátran vetekedhetik a világ bármely iparosával, amint hogy ezt a mi fehérvári kiállításunkon legott alkalmunk is lesz tapasztalhatni, mégis nem menthetem fel a magyar iparosságot általánosságban, de meg a kereskedővilágot sem ama vad ártól, hogy még nem áll teljesen a mai kor színvonalán. A hirtelen meggazdagodás vágya és az öntelenség sok esetben nagyobbak mint a szoliditás és a megbízhatóság hírnevére való szívós és szorgalmas igyekezet.

Ha tehát a közönségtől a magyar árunak minden tőren való követelését és vásárlását megkívánjuk, akkor a kereskedőnek és iparosnak együttesen oda kell törekednie, hogy ez a közönség részéről áldozatba ne kerüljön. Mert a hazai ipar támogatását csak addig a határig követelhetjük, amely határon túl az már a vevőnek kárába és boszúságába kerül.

A kezdet azonban meg van, fel tehát tisztelt barátaim, kereskedők és iparosok a józan és becsületes munka, a szoliditás, ügyesség, a komoly tanulási vágy meg fogja teremni, mert meg kell teremnie gyümölcsét, azt, hogy minden magyar ember összes szülékéjét honigártmányban jól és jutányosan beszerezhesse.

Az iparpártolásnak egyik nagy aladálya, hogy közönségünk nem bír tájékozással, hogy hol és mit lehet honi iparcikkokban beszerezni. A fehérvári kiállításunk epen az a fő célja, hogy áttekinthető csoportosításban jó honi beszerzési forrásokat mutasson be a közönségnek.

Midőn mint kész egészet a kiállítást Méltóságos és Nagyméltóságú védnökeinknek bemutatom, nem mulasztatom el, hogy köszönettel meg ne emlékezzek először is azon férfuról, kinek agyában az eszme megszületett, de ki szerénységében meg nem engedti, hogy nevét emlitssem; meg ne emlékezzem azokról, kik az utolsó napokban fáradságot nem ismerve, a rendezésen közreműködtek; meg ne emlékezzem a kiállított iparosok és kereskedők fáradságáról és áldozatkészségéről és főleg köszönettel meg ne emlékezzem azon egyszerű magyar munkásokról, kik verejtékes munkájokkal készítették az itt kiállított tárgyakat.

Szívemből óhajtom, vajha ezen kis kiállítás a honi ipar emelésnek — legalább szűkebb hazánkban — újabb lökést adna.

Méltóságos püspök ur, kiről mindenki tudja, hogy a munkának apostola, minden nemes és hazafias eszmének támogatója, Nagyméltóságú

gróf ur, akit a magyar ipar fellendítése körül kifejtett érdemeiért ipargrófnak neveznek, kérem méltóztatásának a kiállítást megnyitni.

A szépen megkonstruált beszéd tetszést váltott ki a hallgatóság sorából. Most *Zichy* Jenő gróf védnök mondott tömör megnyitó beszédet.

— Köztudomásu, hogy Magyarországon az iparfejlesztésnek kezdettől fogva nagy nehézségekkel kell küzdenie; a mig a hitelviszonyokat nem tudjuk szabályozni az önálló vámtérséggel és a magyar bank megteremtésével együtt, addig az egészséges és maradó iparfejlesztést vajmi nehéz még elképzelni is. Egészséges és erős iparunk csak akkor lesz, ha hitelt tudunk szerezni a kereskedőnek és ha az iparosnak forgóitkét tudunk adni az anyag beszerzésére. Ha ezt elérjük, akkor a közönség látni fogja, hogy a magyar iparos lépést tart az angolral s éppen olyan kitűnően és olcsón tud termelni, mint az angol. És legyünk türelmesek, ne feledjük el, hogy olyasmit kell visszaszerezni, a mit félszázaddal ez előtt elvesztettünk; egészen új piacot szerezni talán még könnyebb is volna, mint az elromlott területet, melynek üzleti életét a végétek egészen más irányba terelték, megjavítani és visszahódítani. Csüggedni azonban nem szabad, mert a magyar ipar megteremtésére a hajlandóság mindnyájunkban megvan s ez a nemzet ismeri a célt, amelyet el akar érni s tudatában van a kötelességeinek.

A rövid beszéd láthatólag megviselte *Zichy* Jenő grótot, akinek egészsége még mindig nem állott helyre teljesen. Többször elakadt a szava. Nehezeze esett a beszéd, de, amit mondott őszintén, szive mélyéből mondta. És ez jól esett a közönségnek, amely lelkesen ünnepelte a város nagynevű képviselőjét ebben az annyira neki való működési körben, az iparkiallítás védnöki tisztében.

Az ünnepélyes megnyitás után a védnökök a főispán kalauzolása mellett teremről-teremre jártak s a legaprólékosabb részleteig is türelmesen, érdeklődve nézték végig a kiállítást. Dél lett, mire végeztek vele.

A színházi ünnepély.

Este 6 órákor ünnepély volt a városi színházban, melynek fénypontját *Prohászka* Ottokár dr. megyéspüspök beszéde képezte.

Magyarországon páratlanul álló jelenet volt ez a maga nemében. Püspök, aki szinpadról beszélt. Mintha közledeknék az idő, amelyben a nudításokkal megcsufolt színház újra visszatérne régi kulturművészetiához s újra templom igyekedne lenni. Nem pogánytemplom, hanem egy tisztultabb világnézet emelt ehajléka tiszta erkölcsnek, tökéletes művészetnek.

Prohászka püspök ragyogóan szép beszédét lapunk élén közöljük.

Már 6 óra előtt egymást érték a fogatok a színház főkapujánál. Sorba érkeztek *Zichy* Jenő gróf, *Zichy* Ráfael gróf és neje, *Bathányi* Lajos gróf és neje, *Széchenyi* Viktor gróf és neje, *Trauttenberg* Frigyes báró és neje. Ott voltak *Sziűs* Jenő alispán, *Havranek* József polgármester, *Turján* József királyi tanácsos, pénzügyigazgató, *Rónai* Horváth Jenő altábornagy, kerületi parancsnok, *Jámborfy* Kálmán vezérőrnagy, valamint városi intelligencia színejeva.

Fényárban uszott az egész nézőtér. A hölgyek esteli ruhákban, az urak frakkban jelentek meg.

A mi egyébként a műsort illeti, első pontját a honvéd zenekar játéka töltötte ki, majd pedig *Orbán* József déli vasuti munkás, munkásruhában, bőrkötényesen, kalapáccsal kezében alkalmi prófót szavalt nagy tetszés mellett. Az egyesült dalárda a Hymnust énekelte, amelyet *Prohászka* Ottokár dr. megyéspüspök beszéde követett. Ékezebb szavak, melyek b gondolatok, amelyek annyira a szívekig hatottak, még nem

Fentartott helyek! **Folies Caprice!** Fentartott helyek!
SZÉKESFEHÉRVÁROTT.
 Tisztelettel tudatom a nagyérdemű közönséggel, hogy nyolc évi fővárosi tapasztalatom után átvettem az **IPAR-KÁVÉHAZAT**, amelyet

BALATON-KÁVÉHÁZ
 címen teljesen modern felszerelésben fogok kezelni. Ennek első megnyilatkozásául jelzem, hogy a bpesti **Folies Caprice**-bol és a **Moulin Rouge**-ból összesen **10 tagot** szerződtettem, akiknek művészi értékük már a fővárosban is abszolút elismerésre talált.

Az említett művészársaság **október 3-ikával kezdve október 8-ig** bezárólag fog kávéházamban működni. **Szabad bemenet!** Olcsó árak!
 Szives pártfogásukat reméli
 tisztelettel
UNTERBERGER LÁSZLÓ,
 a Balaton-kávéház új tulajdonosa

hangzottak el a városi színháznak már sok ünnepeket látott falai között.

A megyéspüspök beszéde után a katonazenekar *Przytyk* Richard karmester vezetésével Berlios Rákóczy-indulóját játszotta, majd pedig az egyesített dalárda a katonazenekar kíséretével Hubay Királyindulóját énekelte el.

A kiválóan szép sikerű ünnepség ezzel véget ért. A kiállítás megnyitásának napja a maga gazdag változatosságával, kimagasló eseményivel a város s a megye társadalma előtt emlékezetes fog maradni.

UJDONSÁGOK.

— **A csendőrség köréből.** *Szmazsenka* Ervin csendőrhadapród őrmester a VII. k. csendőrküldetnél csendőrhadapród őrmesterré neveztetett ki.

— **Megyei közgyűlés.** Egyhangú, szűkre tárgyisorozatu közgyűlése volt tegnap Fejérvármegye törvényhatóságának. A naprendelvényesebb mozzanatainak mondható, *Horváth* Gyula dr. interpellációja az alispánhoz a *Kristóf-jelöltek* ügyében. Ugyisint a közgyűlés ama határozata, hogy a volt főispánok, *Fialhi* Pál bárónak arcképét a közgyűlési terem számára megfesteti.

A közgyűlést pontban tíz órakor nyitotta meg *Székely* Viktor gróf főispán.

Szűts Jenő alispán betérjészt feléves jelentését, melyet a közgyűlés tudomásul vett.

Az alispáni jelentéssel kapcsolatosan elhatározta a közgyűlés, hogy *Fialhi* Pál báró Fejérvármegye volt főispánjának arcképét megfesteti és azt a közgyűlési teremben kifüggeszti.

Most aztán egymásután gerdültek le a tárgyisorozat pontjai több kevesebb érdeklődés mellett, de minden esetben gyorsan.

Hekerle Sándor dr. miniszterelnök a maga és minisztertanári nevében tudatja kormánytábor lépését. Ha későn is foglalkozhatott vele, orvosdetes tudomásul vette a közgyűlés.

Győrjármegyei közönsége az alkotmánybiztosítékok ügyében három határozatot hozott és ezeket pártolva vegett megküldte Fejérvármegye törvényhatóságának is. A határozatokhoz a közgyűlés pártolással hozzájárul.

Horváth Gyula dr. országgyűlési képviselő aziránt interpellálja az alispánt, hogy mi történt a *Kristóf-jelöltek törvényhatóságának* *Szűts* Jenő kijelentéssel, hogy alispánja történt megválasztása után nyomokban *lett* a *belügyminiszter* a törvényhatóság hatályon kívül helyezéséért, de ezideig az ügyben intézkedés nem történt. A válasz tudomásul szolgál.

Az esküdtbíróági bizottsághoz az 1907. évre bizalmi lértakul megválasztottak: *Károlyi* Lajost, *Detrich* Zsigmondot, *Kollár* Pált, *Csonth* Andort, *Paizs* Gyula dr.-t és *Szigeti-Kössa* Miklóst. A bírósági lakatára alap részére korszádelékos pótló kivezetést megszavazták. Apróbb ügyek elintézése után a közgyűlés fel 12 órakor ért véget.

— **Az iparkiallításról.** A pompas és valóban gazdag iparkiallítást sűrű tömegben látogatja a közönség. Molegon ajánljuk mi is nevesak a helybeli, de a vidéki közönség figyelmébe is. Nezzé meg mindeuik s tapasztaljon minél többet és tanulja meg szeretni azt, a mi a miénk. A mint halljuk, agilis főispánunk meghívására Budapestről legközelebbi falán vasárnap egy nagyobb társaság fog leérkezni. A kiállítás rendező bizottság kedves fogadtatást készül rendezni a vendégeknek.

— **Székesfehérvári ifju dicsősége.** Tegnap dőlt el a műgyetemi Nagy Virgil-féle pályázat, melyben a műgyetemi ifjuság legkitünőbbje szoktak versenyre kelni. A pályázat eredményét szép ünnepség keretében maga Nagy Virgil tanár hirdette ki, amikor is kitünt, hogy a III. éves hallgatók pályázatát, melynek tárgya egy temetőbejáró monumentális kikepázése volt. *Fabian* Gus. pár műgyetemi hallgató, városunk szülötte, két

évvél ezelőtt még a helybeli állami főreáliskola kitünő tehetségi példás hitbuzgóságú növendéke, most az egyetemi Maria kongregáció tagja s a Szent-Imre kollégium növendéke (legutóbb a vasbetonról szólóval) már több ízben felkereste a punkat, szívből gratulánk s további munkásságához is sok sikert kívánunk.

— **Gyászrovat.** *Kovács* Fülöp rendőralkapitány tegnap délben Budapestben, a Vörös Kereszt kórházban, a hol hosszabb idő óta betegeskedett, elhunyt. Csak 32 éves volt s épen e körülményben rejlik a mély részlet, amely körülveszi a szép jövőre jogosított tehetséges fiatalember koporsóját. Hosszú idő óta tüdőháj sorvasztotta. A nyáron a Kárpátokba ment gyógyulást keresni, de csak súlyosabb betegséggel érkezett vissza Budapestre, a hol a Vörös Kereszt kórházba vétette fel magát. Halála felesége született *Gröz* Mariska és három apró arvaja siratja.

Horváth Imre Fejérvármegye nyugalmazott tisztii főügyésze 77 éves korában elhunyt *Simen*-*tornyán*.

Érdekes lelet. Érdekes leltre bukkantak ma délelőtt a Simen-tornyán az alagútornamedret ásó munkások. Több koponyát, embercsontokat, azonkívül egy gerendez vasbuzogányt, két mellvértésatot, egy mellvértet és egy vas-síkrostélyt találtak. Szakértők állítása szerint a leletek archeológiai érteke igen becses.

A vasárnap. *Szombathelyi* Újsághoz olvassuk, hogy az orsz. kerület pdsága megkereste Vas megye alispánját, hogy utasítsa a koponyák iródák iródák, hogy *tasár* és *ünne*napokon *birákal* s *egyéb* *nyádelkek* az *iskol*ti *szélet* *ad* *je* *ne* *rendeljenek* az *irodák* s *valik* *ily* *napokon* *hírgyalást* *ne* *hartsanak*, nehogy az *istentisztelet* látogatásaitól így elvonassanak. Nálunk is sok baj van e tekintetben: nem lehetne e az orsz. koronából kifolyólag ilyen mozgalmat indítani?

Rablótamadás. Vakmerő rablótamadást követett el *Aschenbrenner* József székesfehérvári ácssegéd. Valban *Schlesinger* Illés dr. orvosos neje ellen. *Schlesinger* dr.-né a napokban este 7 óra után hazafele tartott. Egyik utca sarkán *Aschenbrenner* József elébe ugrott, hurkot vetett a megremült asszony nyakába és gyémánt függőt ki az arca tegrü füleiből. *Schlesinger*né segélyért

kiáltott, mire a rabló a kezében levő léccé hamarnsan több ütést mért a megtámadott nő fejére és kerekelt oldott. A csendőrök *Aschenbrenner* másnap elfogták és bekisérték az ügyesség fogházába.

— **Az ujbór halottja.** *Csuti* Imre velencei földművesgazda vasárnap délután kiment a község határában levő pincéjéhez megtekinteni az ujbór forrását. *Csuti* nem volt elővigyázó, mert kinyitva a szénsavval telített pince ajtaját, anélkül, hogy előbb kiszelöztetett volna, be akart hatolni. Alig tett azonban néhány lépést, eszméletlenül összeesett. Felesége, aki később szintén a szőlőbe ment látva férjét a pince ajtón belül a földön feküdni, fel akarta kelteni. Alig lépett azonban az ajtón belül, odarogyott az ura mellé. A házaspárt a szomszédok találták meg. Az asszonyt még meglehetett menteni, *Csuti* Imre azonban már halott volt, a szénsav megölte.

— **Betegség elől a halálba.** *Armann* Józsefné, jómódú velencei parasztagda felesége, aki már huzamosabb időn keresztül súlyos ideggyógyban szenvedett, múlt szombaton férjét házanépével a szüret előkészítésére szőlőjökbe küldötte. Alig távoztak el hazulról, a kínzó idegrohamában öntudatát veszített asszony, amint tudósítónk írja, a kamrában fölakasztotta magát. A tragikus eset nagy szenzációt keltett a faluban, hol az elhunytat mindenki szerette.

Elfogott vasuti tolvaj. Veszedeles, már régóta körözött utazó vasuti tolvajt tartóztatott le szombatán az ercsi csendőrör *Szlávik* Pál szabósegéd személyében. Letartóztatásakor három darab készitáskát találtak nála, melyet Budapest-tól Ercsiig lopott el a vonat utasaitól. *Szlávik*ot bekisérték az ügyesség fogházába.

Dr. Kováts János ügyvédi irodáját **Megehéz-tér 4. sz. alá helyezte át.**

Több oldali felszólításra van szerencsém a n. é. közönséggel tudatni, hogy hetenkint csütörtök, péntek, szombat és vasárnap a felvételeket személyesen eszközlöm. Szigeti és Társa fényképész, Székesfehérvár. Kossuth-utca 9. sz.

Felelős szerkesztő: **Dr. HELVEY LAJOS.**

SZÉKESFEHÉRVÁRI KERESKEDELMI BANK

Van szerencsénk a t. közönség és ügyfeleink tudomására hozni, hogy intézetünknel, — ugy betétkönyvre, mint folyószámlára, — eddig elhelyezett és ezután elhelyezendő betétek után

1906. okt. 1-től kezdődőleg

4%

kamatot fogunk megtéríteni.

A kamatalót, ugy mint eddig sajátunkból fedezzük.

Székesfehérvár, 1906. szeptember 28-án.

Az Igazgatóság.